

КАПИТЕЛ 7 / CHAPTER 7⁷THE EDUCATIONAL PROCESS OF MODERN STUDENTS IN THE
EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE: FEATURES OF THE
ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS UNDER THE
CONDITIONS OF MARITAL STATE

DOI: 10.30890/2709-2313.2024-35-00-039

Вступ.

В умовах правового режиму воєнного стану зростає зацікавленість такою формою організації освітнього процесу як дистанційне навчання, або навчання з використанням дистанційних технологій. Однак така форма має як переваги, та і недоліки. За інформацією Міністерства цифрової трансформації, українці проводять в інтернеті в середньому по 2 години щодня та 3 на вихідних. Особи з порушеннями слуху навпаки в інтернеті частіше по буднях, адже через мережу часто працюють [1]. Чиновники зазначають, що підлітки 10-17 років – найбільше «висять онлайн» а – по 3 години з понеділка по п'ятницю та цілих 5 годин на вихідних. Таке дослідження цифрових навичок українців було вперше проведено в грудні 2019 року. Цікаво, що вдома інтернетом користуються 86% наших співвітчизників.

Зважаючи на значну увагу до рівня цифрової грамотності учасників освітнього процесу, яка посилилася в умовах оффлайн-навчання, у закладах загальної середньої (далі – ЗЗСО) й вищої освіти (далі – ЗВО) може використовуватися очне, дистанційне або змішане навчання.

Мета наукового доробку – проаналізувати правові підстави запровадження дистанційного навчання в руслі особливостей організації освітнього процесу в закладах освіти на основі аналізу норм законів та підзаконних актів в освітній сфері в умовах правового режиму воєнного стану.

⁷Authors: Zaliy Ruslan Vasilovsch

Number of characters: 15237

Author's sheets: 0,38

7.1. Правові підстави запровадження дистанційного навчання майбутніх фахівців з комп'ютерної інженерії.

Відповідно до «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», затвердженого наказом МОН від 08 вересня 2020 року (далі – Положення), «організація дистанційного навчання не потребує розроблення та затвердження окремих освітніх програм і навчальних програм із навчальних предметів (інтегрованих курсів)» [4]. Норми ч. 2 ст. 44 Закону України «Про повну загальну середню освіту» закріплюють, що незалежно від форми здобуття освіти ЗЗСО забезпечує виконання державного стандарту освіти на відповідному рівні повної загальної середньої освіти [2-3; 7].

Варто звернути увагу на те, що обсяг навчального навантаження при організації дистанційного навчання не зменшується, а реалізується в синхронному та асинхронному режимах (п. 7 розділу I) з урахуванням необхідності запобігання погіршенню здоров'я учасників дистанційного навчання, а також технічних можливостей для синхронної взаємодії.

У ЗВО є своя специфіка запровадження дистанційного навчання. Лише в умовах т. зв. локдауну (законодавчо це називається встановлення додаткових карантинних обмежень на певний період) було закріплено норму про заборону відвідування закладів освіти її здобувачами, а тому в цей час навчальні заняття могли проводитися винятково дистанційно, про що профільне міністерство зазначило в своєму листі.

Може бути запроваджена система оцінювання, яка визначається законодавством, закладом освіти (власна шкала оцінювання теж передбачається). Оцінювання може відбуватися очно або дистанційно, однак і в одному, й в іншому випадку, слід подбати про забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти.

Відповідно до норм ст. 42. Закону України «Про освіту» передбачається, що «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час

навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2].

Норми вищої юридичної сили визначають, що дотриманням академічної доброчесності є: «посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання».

7.2. Дотримання академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання.

У структурі вказаної статті Закону України «Про освіту» й у змінах, включених до Закону України «Про вищу освіту», є такі структурні елементи, як дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти, порушення академічної доброчесності, підстави притягнення до академічної відповідальності [3]. Ці положення повинні бути відображені в локальних правових актах, наприклад, кодексі, положенні . Для закладу вищої освіти є обов'язковим наявність системи дотримання академічної доброчесності, яка передбачає те, що майбутні фахівці повинні бути ознайомлені з положеннями і актів вищої юридичної сили. Тому складниками такої системи можуть бути: законодавча база, структурні підрозділи, які впроваджують систему забезпечення академічної доброчесності, інструменти впровадження й контролю за дотриманням академічної доброчесності учасниками освітнього процесу. До інструментів упровадження цього слід віднести: правову культуру, дотримання академічної доброчесності, правопросвітницька, правовиховна діяльність з

популяризації академічної доброчесності, інформаційно-роз'яснювальна робота (індивідуальне й колективне консультування). До інструментів контролю належать: наявність програм для встановлення унікальності текстів та виявлення ймовірних фактів порушення академічної доброчесності, застосування санкцій у разі порушення академічної доброчесності, підписання декларацій принципів академічної доброчесності. Для реалізації зазначеної ключової мети – дотримання академічної доброчесності – варто розробити, на мою думку, університетську систему дотримання академічної доброчесності відповідно до вимог, які сформульовані в Рекомендації для ЗВО щодо розробки й впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (рішення НАЗЯВО від 29.10.2019 р.) [5].

Технології дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти можуть використовуватися як за бажанням здобувача освіти або його батьків для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня або для забезпечення проведення (надання) дистанційно додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) для осіб з особливими освітніми потребами. Таке бажання засвідчується відповідною заявою, а організація навчання потребує складання індивідуального навчального плану. У такому випадку педагогічна рада закладу освіти розглядає питання спроможності закладу освіти забезпечити реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії у встановленому законодавством порядку.

Законодавство закріплює норму про те, що педагогічна рада ЗЗСО (як до початку навчального року, так і упродовж нього у випадку настання надзвичайних або інших обставин, що потребують організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання, може таке рішення ухвалити. Є варіант, коли ініціаторами вситупають педагогічні працівники з метою використання технологій дистанційного навчання для проведення окремих навчальних занять і консультацій, оцінювання тощо (з відповідним узгодженням розкладу навчальних занять) [2; 4].

Положення передбачає, що у випадках прийняття відповідного рішення

педагогічною радою або за ініціативою педагогічних працівників такий підхід варто узгоджувати з органами батьківського й учнівського самоврядування в закладі освіти. Формування розкладу навчальних занять за умов, коли лише окремі заняття проводяться дистанційно, має здійснюватися з урахуванням інтересів всіх учасників освітнього процесу. І хоча такі рекомендації носять ненормативний характер, раціональне зерно, закладене в них, варто використовувати під час організації освітньої діяльності.

Незважаючи на те, що дистанційне навчання зменшує маневри проведення тренінгових занять, інтерактивних вправ, вербального й невербального спілкування «наживо», все ж наполягаємо на необхідності використання інноваційних технологій в навчанні. У контексті освітньої діяльності (складовими якої є навчальна, наукова, інноваційна) ми визначаємо інноваційну форму як таку організацію змісту освітньої діяльності, яка найбільш ефективно сприятиме засвоєнню результатів навчання. Відповідно до чинного освітнього законодавства результатами навчання є знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів. І найбільша проблема зараз полягає в необхідності забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Так, сьогодні широко використовуються освітні онлайнплатформи, заохочуються синхронний та асинхронний режими навчального процесу з обов'язковим проведенням гімнастики для очей, фізкультхвилинок та ін.

7.3. Особливості організації навчальних занять в умовах дистанційного навчання.

Сучасні дослідники розрізняють інноваційні форми проведення навчальних занять та інноваційні форми активізації пізнавальної діяльності

студентів [6]. До останніх відносяться: ґрунтовна мотивація до вивчення дисципліни загалом та конкретної теми зокрема; апелювання до вже набутого соціального досвіду молодих осіб; використання рейтингової системи з бонусами й заохоченнями (покараннями) для здобувачів освіти; використання анаграм, рівнянь, чайнвордів, кросвордів, дидактичних ігор; застосування інтерактивних методик; проведення заходів з урахування міжнародних, європейських, вітчизняних пам'ятних дат і святкових подій; персоніфікація й театралізація у ході навчальних занять та позааудиторних заходів із дисципліни та ін.

Синхронний режим дистанційного навчання і в ЗЗСО, і в ЗВО передбачає одночасне проведення навчального заняття з використанням відеокommunікацій. Поширеними й доступними сервісами є Zoom, Skype Meet. Дорогими у разі придбання для корпоративного використання, але, на нашу думку, з ширшим спектром опцій для використання в освітньому процесі, є Tetorium, Microsoft Teams та ін. З власного досвіду професійної діяльності зазначу, що методика викладання предметів в умовах дистанційного навчання зазнає суттєвих змін. На нашу думку, варто запровадити й дотримуватися таких правил під час синхронного режиму діяльності.

Правило 1. Увімкнуті камери, вимкнений звук (відмовки типу «не працює», «слабкий сигнал нету» тощо) не спрацьовують. Сьогодні гаджеталізація досягла того рівня, що операційна система типу «Android» підтримує і відео, і звук належної якості.

Правило 2. Вмикання звуку відбувається у разі звернення викладача до здобувача чітко на поставлене питання.

Правило 3. Робота в чаті є обов'язковою; у разі, якщо питання звернене до всіх, участь кожного й відповідь у чаті має бути у встановлений дедлайн.

Правило 4. У разі, якщо виникає бажання висловитися, сказати репліку, поставити запитання, сигналізуємо піднятою рукою (такі функції мають відеоредактори), а не вмикаючи звук і перебиваючи доповідача.

Правило 4. У разі неможливості бути «присутнім» на занятті варто

попередити про це на платформі, де здійснюється робота в асинхронному режимі, й звернутися з проханням отримання завдання для відпрацювання пропущеної теми в такому форматі.

Асинхронний режим навчальної діяльності здійснюється на різних платформах та з використанням різних форм роботи: Classroom, Teterium, Мій клас та ін. Чіткі вимоги теж повинні бути обговорені зі всіма, погоджені з класом/академічною групою. Тоді вони стають нормою для неухильного виконання кожним. Стверджуємо, що дисципліна виконання завдань, культура написання коментарів, оформлення робіт, обговорення в чатах, на форумах, має бути в усіх учасників педагогічної взаємодії.

Висновки.

Таким чином, особливостями освітнього процесу в умовах воєнного стану є специфіка оцінювання діяльності здобувачів освіти. Аналізуючи вказане Положення, зазначимо, що учні, які здобувають освіту за дистанційною формою, обов'язково проходять формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання. До того ж види та періодичність оцінювання при використанні технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти визначаються відповідно до форми здобуття освіти, а результати оцінювання фіксуються у класних журналах і свідоцтвах досягнень.

На нашу думку, найбільш узагальненим критерієм класифікації інноваційних форм навчальних занять може стати їхній поділ на матеріальні й процесуальні (за критерієм змісту інновацій, залежно від предмету їхнього спрямування). Якщо для групи матеріальних інновацій форм навчальних занять буде характерним посутнє нововведення зовнішнього прояву цієї інновації («айстопінг», «сторітелінг», «десант», «бульвар», «воркшоп», «букроссинг» та ін.), то для група процесуальних інноваційних форм буде спрямована на їхнє впровадження в освітню діяльність за допомогою конкретних методів, методик,

прийомів їхньої реалізації.

Отже, дистанційне навчання є і потребою, і вимогою сьогодення, адже варто забезпечувати безпеку всіх учасників освітнього процесу. В умовах дистанційного навчання інноваційні форми поступово стають уже традиційними, адже в умовах сучасних закладах освіти й нестабільною епідемічною ситуацією учасники освітнього процесу використовують прийоми навчання як в умовах синхронного, так і асинхронного режимів, доступності до освітніх онлайнплатформ, дозованого поєднання інформаційно-комунікаційних технологій та контрольованої організації самостійної роботи студентів. Однак для високого рівня стану забезпеченості академічної доброчесності, в кожному закладі освіти, потрібно мати обґрунтовану, логічну, доцільну, адаптовану для конкретного університету систему дотримання академічної доброчесності, механізм упровадження й контролю за системою забезпечення академічної доброчесності, систему правоосвітньої та правовиховної роботи для забезпечення академічної доброчесності.